

YLEISÖTYÖPOLITIIKAN MUISTILISTA

Työkalu yhteisten yleisötyön linjausten laadintaan

KAMU ESPOON
KAUPUNGIN
MUSEO

TEKIJÄT

TOIMITTAJAT

Helena Heikkilä
Johanna Vähäpesola

MUSEOIDEN ESIMERKKIEN KIRJOITTAJAT

John Björkman, Sagalundin museo
Tuula Hänninen, Turun museokeskus
Saara Klemetti, Tekniikan museo
Riina Linna, Tekniikan museo
Merja Nummi, Hotelli- ja ravintolamuseo
Heini Räsänen, Teatterimuseo
Erja Salo, Suomen valokuvataiteen museo
Kristiina Tiainen, Sagalundin museo

KUVAT

KAMU Espoon kaupunginmuseo

KANNEN KUVAT

Risto Musta, We Are Here Oy ja Otto-Ville Väätäinen, KAMU

KÄÄNNÖKSET

Lingoneer Oy

TAITTO

G-Works Oy

Julkaisu on saanut Museoviraston
rahoitusta innovatiivisille hankkeille.

Museovirasto

SISÄLLYS

Käyttäjälle	4	Toimintaympäristöt	19
		Talous	20
1. Yleisötyöpolitiikan tarkoitus	6	Yhteistyökumppanit	20
2. Yleisötyöpolitiikan tekijät	7	Kokeiltu käytäntö	21
Museon henkilökunta	7	6. Arvot ja toimintaperiaatteet	22
Kokeiltu käytäntö	8	Museoalaa ohjaavat lait ja ohjelmat	22
Museon yleisöt	9	Omaa museota ohjaavat kirjalliset linjaukset	22
Museon kumppanit ja verkostot	9	Muut museon yleisötyötä ohjaavat	
Päättäjät	9	periaatteet ja arvot	22
3. Yleisötyöpolitiikan tekeminen	10	Kokeiltu käytäntö	23
Resurssit	10	7. Tavoitteet ja toimenpiteet	24
Työtavat	10	Tavoitteiden asettaminen	24
Kokeiltu käytäntö	11	Toimenpiteiden suunnittelu	25
4. Yleisötyö	12	Kokeiltu käytäntö	26
Määrittelyt	12	8. Arviointi ja mittaaminen	27
Kokeiltu käytäntö	13	Prosessit	27
Yleisötyön tehtävä	14	Tulokset	28
Yleisöt	15	Vaikuttavuus	28
Yleisötyön muodot	16		
5. Yleisötyön mahdollistajat	17	Lue lisää	29
Henkilöstö	17		
Työkulttuuri	18		
Kokoelmat ja kulttuuriperintö	18		
Prosessit ja järjestelmät	19		

KÄYTTÄJÄLLE

Yleisötyöpolitiikan muistilista -julkaisu on tarkoitettu museoiden yleisötyön strategisen kehittämisen tueksi. Julkaisun lähtökohtana on laaja-alainen ja moniammatillinen käsitys yleisötyöstä. Muistilista on Kokoelmapolitiikan muistilistan kaltainen työkalu, jonka avulla museo voi yhteisen prosessin kautta laatia omat yleisötyötä ohjaavat linjauksensa. Kirjatun yleisötyöpolitiikan tavoite on toimia museon yleisötyötä ohjaavana käsikirjana, joka sekä helpottaa työntekijöiden arkityötä, että näkyy asiakkaille hyvin kohdennettuina ja vetovoimaisina palveluina ja sisältöinä. Yleisötyöpolitiikka määrittää raamit ja tavoitteet museon yleisötyölle ja perustuu käytävissä oleville resursseille.

Muistilistan tavoitteena on ohjata sosiaalisesti ja kulttuurisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävään yleisötyöhön, vahvistaa museoiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä lisätä yleisöjen ja yhteistyökumppanien osallisuutta kulttuuriperintöön. Muistilistan toimintamalli perustuu ajatukseen, että yleisötyö on kestävämpää ja vaikuttavampaa, kun se on suunnitelmallista, tavoit-

teellista, museon strategian mukaista ja museon henkilökunta, yleisöt ja yhteistyökumppanit ovat mahdollisimman laajasti mukana yleisötyöpolitiikan laadinnassa. Yleisötyöpolitiikan laatimisen prosessi voi olla yhtä tärkeä kuin valmis sisältö.

Muistilista koostuu otsikoista ja alaotsikoista sekä tekstistä ja apukysymyksistä, jotka avaavat otsikoiden teemoja ja auttavat asioiden pohdinnassa. Muistilistan ensimmäinen luku ohjaa määrittelemään, miksi museo laatii yleisötyöpolitiikan tai muun kirjallisen ohjelman. Toisessa ja kolmannessa luvussa on kysymyksiä, joita voi käyttää apuna yleisötyöpolitiikan yhteisen laadintaprosessin suunnittelussa. Seuraaviin lukuihin on koottu kysymyksiä yleisötyöpolitiikan sisällön miettimistä varten. Nämä kysymykset ohjaavat pohtimaan oman museon yleisötyön määrittelyä ja nykytilaa, työtä ohjaavia arvoja ja toimintaperiaatteita sekä niistä nousevia toiminnan tavoitteita ja arviointia. Muistilistan aiheita syventävät eri museoiden jakamat käytännön esimerkit hyviksi koetuista yleisötyön kehittämisen tavoista. Nämä kokeillut käytännöt toivottavasti inspiroivat luo-

maan oman museon käyttöön parhaiten sopivan kestävä ja vaikuttavan yleisötyöpolitiikan.

Museot eivät ole keskenään samanlaisia, joten yleisötyötä ohjaavat linjaukset kirjoitetaan aina oman museon näkökulmasta, tarpeista ja resursseista käsin. Muistilistaa voi käyttää apuneuvona monenlaiseen yleisötyötä koskevaan pohdintaan ja näkyväksi tekemiseen. Muistilistaa voi hyvin hyödyntää vain osittain ja sitä voi täydentää oman museon toiminnan kannalta olennaisilla asioilla. Otsikointeja ja esittämisjärjestystä voi muuttaa ja laatimis- ja kirjoittamisprosessin voi toteuttaa museolle parhaiten sopivalla tavalla ja parhaaksi katsotussa järjestyksessä.

Muistilista on kirjoitettu osana Kestävän ja vaikuttavan yleisötyön muistilista -hanketta, jonka rahoittamisesta haluamme kiittää Museovirastoa. Hankkeen aikana valmistui myös KAMU Espoon kaupunginmuseon oma yleisötyöpolitiikka, jonka laadinnassa kehitettiin Muistilistan toimintamallia. Muistilistan kirjoittamisen pohjaksi hankkeessa kartoitettiin muiden suomalaisten museoiden

kokemuksia ja näkemyksiä kirjallisesta yleisötyöpolitiikasta verkkokyselyllä sekä keskusteluilla vuosina 2021–2022. Koronapandemian vuoksi suurin osa työskentelystä tapahtui verkossa. Haluamme kiittää kaikkia kyselyyn vastanneita ja aiheesta kanssamme keskustelleita museoita ja museoammatilaisia, joiden osallistuminen oli oleellista sekä koko hankkeen että tämän julkaisun kannalta.

Yleisötyö on vahvasti kiinni ajassaan ja kehittyy jatkuvasti. Siksi Muistilistan esittelemää toimintamalliakin saa vapaasti kehittää ja päivittää eri tilanteisiin ja toimintaympäristöihin sopivaksi. Toivomme, että yleisötyön linjausten pohtiminen edistää museoiden osaamisen tunnistamista ja moniammatillista yleisötyötä, sekä näkyy museoissa jatkuvana kehittämisenä ja entistä yleisölähtöisempänä toimintana.

Espoossa huhtikuussa 2022

Kamulaiset

KAMU ESPOON
KAUPUNGIN
MUSEO

1 | YLEISÖTYÖPOLITIIKAN TARKOITUS

Muistilistan ensimmäisen luvun kysymykset on tarkoitettu avuksi museon yleisötyöpolitiikan johdannon kirjoittamista varten. Johdannossa kerrotaan museon kirjallisen yleisötyöpolitiikan tavoitteista, tarkoituksesta ja käytöstä, sekä yleisötyöpolitiikan päivittämisestä ja aiemmista yleisötyön linjauksista. Yleisötyöpolitiikan tarkoituksen määrittely ohjaa sekä yleisötyöpolitiikan sisältöä että laadintaprosessia.

Kerrotaan, miksi museo laatii yleisötyöpolitiikan tai muun yleisötyötä ohjaavan kirjallisen ohjelman. Miten yleisötyöpolitiikkaa hyödynnetään museotyössä? Miten se näkyy museon työntekijöiden arjessa? Hyödynnetäänkö sitä työntekijöiden perehdytyksessä? Miten se näkyy museon yleisöille, kumppaneille ja päättäjille? Julkaistaanko se kokonaan tai osittain, ja miten?

Miten yleisötyöpolitiikan tarkoitus näkyy asiakirjan laajuudessa ja siinä, mitä asioita siihen sisällytetään? Kuinka konkreettisella tasolla linjaukset laaditaan? Mitkä asiat rajataan ulkopuolelle? Mihin asioihin palataan myöhemmin?

Kuvataan, kuinka pitkälle ajanjaksolle linjaukset tehdään. Miten, miltä osin, kuinka usein ja minkä mukaan yleisötyöpolitiikkaa tarkistetaan ja päivitetään?

Kerrotaan, miten museo kutsuu yleisötyöhön kohdistuvia linjauksia. Esimerkiksi yleisötyöpolitiikka, yleisötyön strategia, yleisötyöohjelma.

2 | YLEISÖTYÖPOLITIIKAN TEKIJÄT

Tämän luvun kysymysten kautta voi pohtia, ketkä olisi työn tavoitteiden kannalta hyvä kutsua mukaan museon yleisötyöpolitiikan laatimiseen.

Yleisötyöpolitiikan yhteinen laadintaprosessi voi muodostua yhtä tärkeäksi kuin valmis sisältö. Laadintaan osallistuminen vahvistaa mukana olevien osallisuutta kulttuuriperintöön ja ymmärrystä museon yleisötyöstä. Moniäänisen keskustelun kautta varmistetaan myös linjausten yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Ketkä osallistuvat museon yleisötyöpolitiikan laatimiseen? Millä perusteella osallistujat valitaan mukaan?

Keiden osallisuutta pitää tukea? Ketkä tarvitsevat lisää tietoa yleisötyöstä? Miten saadaan museon yleisötyön kannalta tärkeät tahot edustettua kattavasti?

MUSEON HENKILÖKUNTA

Miten museon sisällä luodaan yhteinen ymmärrys yleisötyöhön liittyvistä asioista? Miten prosessissa mahdollistuu moniammatillinen ajatustenvaihto?

Esimerkiksi esihenkilöt, museon eri yksiköissä työskentelevät, yleisöpalveluita suunnittelevat ja toteuttavat, asiakasrajapinnassa työskentelevät, vapaaehtoistyöntekijät.

KOKEILTU KÄYTÄNTÖ

KAMUn koko henkilökunta laatimassa yleisötyön linjauksia

KAMU Espoon kaupunginmuseossa yleisötyö määritellään kaupungin strategian mukaisesti laajasti ja se kuuluu kaikkien työntekijöiden tehtäviin. Siksi museon koko noin 40 henkilön työyhteisö haluttiin saada mukaan yleisötyöpolitiikan laadintaan ja osallistumaan päätöksentekoon, painopisteiden valintaan ja toimintamuotojen kehittämiseen.

Työ alkoi kahdella koko henkilökunnan yhteisellä minityöpajalla, joissa kartoitettiin yleisötyön muotoja ja asiakkaita. Yhteisesti koottuja teemoja analysoi ja jäseni eteenpäin 10-henkinen työryhmä, jossa oli edustajia kaikista museon toiminnoista.

Työ jatkui työpajoissa, joissa hahmotettiin yleisötyön tavoitteet ja vaikutukset sekä kirjattiin yleisötyön vahvuuksia ja kehityskohteita kulttuuriympäristötyön, kokoelmatyön, näyttelyiden, markkinoinnin ja viestinnän, asiakaspalvelun ja yleisöpalvelujen näkökulmasta. Museon työntekijät saivat itse päättää, mistä

näkökulmasta pidettyihin työpajoihin osallistuivat. Työpajojen perusteella työryhmä hahmotteli yleisötyöpolitiikan kirjallisen muodon, jota työstettiin yhtä aikaa uudenstrategian kanssa ja joka viimeisteltiin koko henkilökunnalle avoimessa tekstityöpajassa.

Prosessin tavoitteena oli, että yleisötyöpolitiikka on aidosti yhteistä työtä ohjaava työkalu ja yleisötyön periaatteet ja tavoitteet on yhteisesti jaettu ja tunnettu.

Johanna Vähäpesola ja Helena Heikkilä,
KAMU Espoon kaupunginmuseo

MUSEON YLEISÖT

Miten museon erilaiset yleisöt ovat mukana yleisötyöpolitiikan laadinnassa? Miten prosessi tukee yleisöjen osallisuutta kulttuuriperintöön?

Esimerkiksi kaikenikäiset, ei-kävijät, museon vakiintuneet kävijät, opettajat, matkailijat.

MUSEON KUMPPANIT JA VERKOSTOT

Miten museon keskeisimmät yhteistyökumppanit, sidosryhmät, yhteisöt ja verkostot osallistuvat yleisötyöpolitiikan tekoon? Miten varmistetaan, että museon ajankohtainen toimintaympäristö heijastuu työhön?

Esimerkiksi alueelliset vastuumuseot, muut museot, järjestöt, oppilaitokset, yhteisöt, yritykset, verkostot, vapaaehtoistyöntekijät.

PÄÄTTÄJÄT

Miten otetaan mukaan museon toiminnasta päättävät ja sitä rahoittavat tahot? Miten työhön osallistuminen tekee museon yleisötyötä näkyväksi poliitikoille ja muille päättäjille?

Esimerkiksi museon hallinnolliset elimet, kuten hallitus, valtuuskunta tai museon asioista päättävä lautakunta, johtavat virkamiehet, Museovirasto, ministeriöt.

© KAMU

3 | YLEISÖTYÖPOLITIIKAN TEKEMINEN

Nämä kysymykset on tarkoitettu avuksi yleisötyöpolitiikan laadintaprosessin suunnitteluun. Kysymysten kautta voi pohtia, millainen prosessi on sopiva oman museon yleisötyöpolitiikan käyttötarkoitusta ajatellen.

Minkä verran voidaan käyttää aikaa ja muita resursseja? Mitä tehdään, jos työskentelyolosuhteet muuttuvat? Millaiset työtavat ja menetelmät valitaan?

RESURSSIT

Mitkä ovat työhön käytettävissä olevat resurssit? Miten ne vaikuttavat työn laajuuteen tai aikatauluun? Esimerkiksi aikataulu, budjetti, henkilöresurssit.

Koska työn on oltava valmis? Kuinka paljon osallistujien aikaa voidaan käyttää? Miten työ aikataulutetaan niin, että se on linjassa muun museossa tehtävän työn kanssa?

Miten työ rahoitetaan? Käytetäänkö suunnittelun tukena ostopalveluja? Tuleeko työn mahdollisesta julkaisemisesta kuluja?

Miten varaudutaan työn aikana tapahtuviin muutoksiin olosuhteissa tai resursseissa?

TYÖTAVAT

Millaisia työtapoja ja menetelmiä yleisötyöpolitiikan laatimisessa käytetään? Millä tavalla saadaan esimerkiksi erilaisten yleisöjen, kumppanien, päättäjien tai henkilökunnan ääni parhaiten kuulumaan? Miten pidetään huolta, että kaikki tekijät tuntevat tulleensa kuulluiksi? Kokoonnutaanko kasvokkain vai verkossa?

Esimerkiksi työpajat, haastattelut, kyselyt, kokeilut, kummiluokka, opettajayhteistyö, asiakasraati.

Miten prosessi etenee? Kenellä on vastuu prosessista ja linjausten valinnasta?

Miten osallistujat tavoitetaan? Miten prosessin etenemisestä viestitään?

KOKEILTU KÄYTÄNTÖ

Kokeilut yleisöjen kanssa osana KAMUn yleisötyöpolitiikan laadintaa

Yhtenä työtapana KAMU Espoon kaupunginmuseon yleisötyöpolitiikan laadinnassa käytettiin yleisöjen kanssa tehtyjä kokeiluja. Kokeiluja tehtiin kaikkiaan kolme ja ne kohdistuivat erityisesti yleisötyön muotoja ja sisältöjä ohjaaviin linjauksiin ja näkyvät konkreettisina toimenpiteinä museon yleisötyöpolitiikassa.

Ensimmäisen kokeilun tavoitteena oli kirkastaa yhden museokohteen toimintaideaa ja kehittää kävijäkokemusta. Tietoa kerättiin kävijöiltä ja ei-kävijöiltä haastatteluin ja kyselyin. Vastausten perusteella museo-kohteen asiakasprofiilit päivitettiin ja museokohteen yleisötyön tavoitteita ja ohjelmistoa selkeytetään.

Kahden muun kokeilun tavoitteena oli kehittää yleisötyön muotoja, jotka puhuttelisivat tällä hetkellä museon toiminnassa vähemmistössä olevia yleisöjä. Museon vapaaehtoisvalokuvaajien kanssa järjestettiin

keskustelutilaisuus, jossa ideoitiin toiminnan kehittämistä. Tavoitteena on lisätä kokoelmien moniäänisyyttä kehittämällä palveluja, joissa yleisöt vaikuttavat museon tallentamaan kulttuuriperintöön. Koululuokan ja aikuisopiskelijaryhmän kanssa kehitettiin digitaalisuutta ja kulttuuriympäristöjä yhdistävää, omatoimisesti käytettävää palvelua, joka olisi mahdollisimman saavutettava ja lisäisi kuulluksi tulemisen kokemusta.

Johanna Vähäpesola ja Helena Heikkilä,
KAMU Espoon kaupunginmuseo

4 | YLEISÖTYÖ

Tässä luvussa on kysymyksiä, joiden avulla voi käsitellä yleisötyön olemusta omassa museossa ja keskustella museon yleisötyön tehtävästä, sekä siitä, miten museo määrittelee yleisötyön ja yleisönsä. Lisäksi kysymykset ohjaavat kuvaamaan, miten yleisötyö näkyy yleisöille erilaisina toimintoina ja palveluina. Luku auttaa hahmottamaan museon yleisötyön painopisteet.

Mitä toimintaa yleisötyöpolitiikka ohjaa? Mikä on yleisötyön tehtävä museossa? Keille ja keiden kanssa yleisötyötä tehdään?

MÄÄRITTELYT

Kerrotaan, millä käsitteillä museossa puhutaan yleisötyöstä ja mitä niillä tarkoitetaan.

Esimerkiksi yleisötyö, yleisöpalvelut, asiakaspalvelu, pedagogiikka, oppimispalvelut, museo-opetus, museokasvatus, taidekasvatus, kulttuuriperintökasvatus, kulttuuriympäristökasvatus.

Mikä kaikki museossa tehtävä työ on yleisötyötä? Mikä on yleisötyön rooli suhteessa museossa tehtävän työn kokonaisuuteen?

KOKEILTU KÄYTÄNTÖ

Yleisötyön ammattilaisten tehtävän selkiyttäminen Turun museokeskuksessa

Turun museokeskuksessa haluttiin määritellä Näyttelyt ja yleisötyö -vastuualueeseen kuuluvan Yleisötyön yksikön tekemä yleisötyö tarkemmin ja parantaa sen näkyvyyttä koko organisaation sisällä. Tavoitteena oli selkeyttää yleisötyön ja sen tekijöiden tehtävää, asemaa ja arvostusta isossa organisaatiossa, jossa lähtökohtaisesti kaikki tehtävä työ koskettaa tavalla tai toisella yleisöjä.

Työ alkoi anonyymillä kyselyllä yleisötyön tekijöille, jossa kerättiin ajatuksia yleisötyön määritelmästä, haasteista, voimavaroista, viestinnästä, työhyvinvoinista ja strategioista. Suurimmaksi haasteeksi

osoittautui yleisötyön kokonaiskuvan ja tavoitteiden ristiriita. Kuinka kohdata kaupungin eri tasojen strategioista tulevat vaateet, sovittaa yhteen keskenään erilaisten museokohteiden toimintaedellytykset ja löytää yhteiset tavoitteet, tarkoitus ja suunta?

Näitä kysymyksiä työstettiin työpajoissa, joissa käsiteltiin erilaisia yleisötyöhön vaikuttavia strategioita, ohjelmia ja lakeja, pohdittiin, millaista olisi paras yleisötyö ikinä, sekä palloiteltiin yleisötyöhön liittyviä termejä taustoineen. Työpajojen ja keskustelujen pohjalta päädyttiin määrittelemään Turun museokeskuksen yleisötyön yksikön professio. Tarkoituksena on selventää koko organisaatiolle, mitä tavoitteita yleisötyön toimintojen taustalla on ja millaista ammatitaitoa niiden onnistuminen vaatii.

Tuula Hänninen, Turun museokeskus

YLEISÖTYÖN TEHTÄVÄ

Kuvataan museon yleisötyön tehtävä.

Miksi museossa tehdään yleisötyötä?

Mikä on yleisötyön tarkoitus, merkitys tai hyöty?

Miten museon toiminta-ajatus määrittää yleisötyötä? Mitkä ovat museon yleisötyön erityiset vahvuudet tai painopisteet?

tiedonvälitys yleisösuhteen kehittäminen

"näyteikkuna" suurelle yleisölle asiakaspalvelu palvelut

yleisöopastukset aiheen tunnetuksi tekeminen elämyksen vahvistaminen

yleisöjä varten motivoi työntekijöitä työssään outreach kasvattaminen

asiakkaan kohtaaminen kävijäkokemuksen kehittäminen hyvinvoin

museon tunnettuuden lisääminen asiantuntijapalvelut yleisöjen houkuttelevuus

kontaktin luominen potentiaalsiin yleisöihin museopedagogiikka

yleisönäkökulman vahvistaminen museon sisällä luovuuden tukeminen

kohtaaminen tulkintoihin rohkaiseminen markkinointi kävijäkokemuksen tukeminen

museon tunnettuuden lisääminen vuorovaikutus palautteen keruu vahvistaminen

osallisuuden parantaminen suhteessa museoon ja sen alaan

saavutettavuuden lisääminen tapahtumien järjestäminen yleisölähtöisyys

vuorovaikutus toiminnan kehittäminen työskentely yleisöjen kanssa

uuden yleisösukupolven ymmärryksen syventäminen verkostoituminen

uusien yleisöjen sitouttaminen yhteisötaide

yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen

YLEISÖT

Kerrotaan, millä käsitteillä museossa puhutaan yleisöistä ja mitä niillä tarkoitetaan.

Esimerkiksi yleisöt, asiakkaat, kävijät, osallistujat, käyttäjät, kuluttajat, kaupunkilaiset, kuntalaiset, kansalaiset, yhteisöt.

Määritellään museon keskeiset nykyiset ja tavoiteltavat yleisöt. Keitä museon yleisöt ovat ja eivät ole? Priorisoidaanko museossa tiettyjä yleisöjä? Miten yleisöt voivat vaikuttaa yleisötyön suunnitteluun ja kehittämiseen? Miten museo edesauttaa yleisöjen toimijuutta?

Kuvataan yleisötyön suunnittelussa käytettävä kohderyhmien määrittelytapa, kuten jako asiakasryhmiin, -profileihin ja -persooniin. Kerrotaan, millaiseen tietoon ryhmittely perustuu ja mistä tietoa on saatu.

Esimerkiksi sosiodemografinen tai elämänvaiheeseen, käyttäytymiseen tai tarpeisiin perustuva ryhmittely.

Kerrotaan, mille kohteille tai toiminnoille ryhmittely on tehty.

Esimerkiksi koko museolle, museokohteille tai toimipaikoille, näyttelyille, viestinnälle, eri palveluille.

dialogisuus avoinnapito co-creating virtuaalitapahtumat some kilpailut
 kuuntelu digitaaliset sisällöt keskustelu elävä museo pedagogiikka esitykset opetus
 harrastusiirit museokauppa ihmisten kohtaaminen tiedotus julkaisutoiminta opasteet
 kaikki mikä tavoittaa tai vaikuttaa yleisöihin opastukset lipunmyynti viestintä
 tietokannan jakaminen tapahtumat kerhotoiminta kommenttien ja ideoiden kerääminen
 näyttelyt seminaarit koulutukset kulttuuriperintökasvatus avoimet ovet kurssit
 oppilaitosyhteistyö palautekyselyt luennot saavutettavuustyö
 markkinointi verkossamuseo palautekyselyt työpajat luovat menetelmät
 tietopalvelut opetusmateriaalit toiminta-alustana palautekyselyt
 residenssitoiminta osallistavat menetelmät

YLEISÖTYÖN MUODOT

Kerrotaan museon yleisötyön keskeisimmistä toimintamuodoista, palveluista ja menetelmistä. Miten yleisötyön muodot ja menetelmät edistävät yleisötyön tehtävää?

Mitkä ovat museon tärkeimmät yleisöpalvelut? Miten yleisötyön menetelmät tai muodot vaihtelevat esimerkiksi kohderyhmien, museokohteiden, teemojen tai alueiden mukaan?

Miten yleisöpalveluissa otetaan huomioon yleisöjen moninaisuus? Miten alueellinen, fyysinen, sosiaalinen, kognitiivinen, kulttuurinen ja taloudellinen saavutettavuus varmistetaan?

yhdistykset selkokieliäisyys salitekstien fonttikoko
 joukkoistaminen monikerroksinen tieto matala kynnyks
 kielivaihtoehdot aistiherkkien huomioiminen antirasismityö
 vuorovaikutus avoimuus joustavat aukioloajat moninaisuus kiinnostavuus
 jaettu asiantuntijuus samaistumis pintaa historiasta kokemusasiantuntijuus
 ei oleteta yhdenvertaisuus osallisuuden kokemuksen mahdollistaminen
 porrastetut pääsymaksut mahdollisuus olla mukana järjestöyhteistyö monikielisyys
 liikkuminen pyörätuolilla osallistuminen omista lähtökohdista moninaiset näkökulmat
 turvallisemman tilan periaatteet ennakoluuloton asiakaspalvelu
 erilaiset näkökulmat historiasta kulttuuriperintö kuuluu kaikille esteettömyys vapaaehtoistoiminta
 matala kynnyks nykydokumentointi museon sisäinen moninaisuus toiminta-alusta
 jokainen tuntee itsensä tervetulleeksi henkilökunnan kouluttaminen kansantajuisuus
 yhdistykset tasa-arvo toisten kunnioittaminen paikallisyhteistyö
 erilaiset oppimisen tavat saavutettavuusviestintä samaistumis pintaa
 alueellinen saavutettavat tapahtumat osallisuus perinteenkeruu
 yhdessä tekeminen helppo tulla ilmaistapahtumat

5 | YLEISÖTYÖN MAHDOLLISTAJAT

Tämän luvun kysymysten avulla voidaan koota oman museon yleisötyön nykyhetken resurssit ja työnjako pohjaksi tavoitteiden määrittämiselle. Tiedon avulla voidaan määritellä yleisötyön tuottamiseen liittyviä vahvuuksia ja kehittämiskohteita.

Miten yleisötyön tekeminen on organisoitu museossa? Millaisia resursseja siihen käytetään?

HENKILÖSTÖ

Kuvataan, miten yleisötyön tekeminen on organisoitu museossa. Mihin yleisötyö sijoittuu museon organisaatiossa?

Kerrotaan, kenellä on vastuu museon yleisötyöstä. Miten museon johto tukee ja ohjaa museossa tehtävää yleisötyötä? Miten yleisötyöhön liittyvät esihenkilövastuut, muut vastuut ja työtehtävät jakautuvat ja jaetaan? Miten huolehditaan työn tasaisesta jakaantumisesta ja resurssien riittävyydestä?

© KAMU

Kerrotaan, ketkä museossa tekevät yleisötyötä. Mikä osa heidän työstään on yleisötyötä? Millä nimikkeillä yleisötyötä tehdään? Millaisilla sopimuksilla tai työsuhteissa yleisötyötä tehdään? Miten huolehditaan vakituisen, määräaikaisen, vuokra- tai vapaaehtoisen henkilöstön hyvinvoinnista, perehdytyksestä ja integroitumisesta työyhteisöön?

Kuvataan, millaista osaamista, koulutusta tai kokemusta yleisötyössä tarvitaan. Tarvitaanko uusia työntekijöitä tai tehtävänkuvia? Entä lisäkoulutusta, työssäoppimista tai työnkiertoa? Miten henkilökunta heijastaa yleisöjen moninaisuutta? Mikä osaaminen on keskeistä museon yleisötyön kannalta, minkä voi hankkia ulkopuolelta?

TYÖKULTTUURI

Kuvataan museon työkulttuuria. Mitkä säännöt ja arvot ohjaavat työn tekemistä ja yhteistyötä ja luovat pohjan työilmapiirille?

Esimerkiksi avoimuus, luottamus, innovatiivisuus, vuorovaikutus, yhteinen vastuunotto, joustavuus, ketteryys, yhteistyö.

Miten museossa rakennetaan yhteistä ymmärrystä yleisötyöstä koko organisaation sisällä? Miten työkulttuuri näkyy ulospäin museon yleisöille ja yhteistyökumppaneille?

KOKOELMAT JA KULTTUURIPERINTÖ

Kerrotaan museon kokoelmista ja niiden tematisista, alueellisista tai ajallisista painopisteistä.

Kerrotaan, miten aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä, kuten kokoelmia, kulttuuriympäristöjä ja kokoelmatietoa hyödynnetään museon yleisötyössä. Miten museon henkilökunta ja yleisöt pääsevät käsiksi kokoelmiin ja tietoon?

Kuvataan, miten yleisöt pääsevät osallistumaan kokoelmien kartuttamiseen ja kokoelmatiedon tuottamiseen ja rikastamiseen. Miten tuetaan avoimen tiedon periaatetta ja aineistojen saavutettavuutta?

Miten museon kokoelmat vaikuttavat yleisötyön sisältöjen moniäänisyyteen tai merkityksellisyyteen erilaisille yleisöille?

PROSESSIT JA JÄRJESTELMÄT

Kuvataan tärkeimmät museon yleisötyöhön liittyvät prosessit.

Esimerkiksi asiakaspalveluprosessi, yleisöpalvelun suunnittelun ja toteutuksen prosessi, tahtuman tuotantoprosessi, näyttelyprosessi.

Kuvataan museon yleisötyön suunnitteluun ja toteuttamiseen liittyvät järjestelmät ja käytännöt, joilla varmistetaan tiedonkulku ja yhteistyön toimiminen.

Esimerkiksi digitaaliset alustat, varausjärjestelmät, yhteydenpitojärjestelmät, asiakastiedon ja -palautteen keräämistavat, kokoelmanhallintajärjestelmät, vuosikellot, kalenterit.

Miten päätetään, mihin suuntaan yleisötyötä kehitetään ja mistä voidaan luopua? Miten etsitään, jaetaan ja kokeillaan hyviä yleisötyöhön liittyviä toimintatapoja?

TOIMINTAYMPÄRISTÖT

Kuvataan, millaisissa tiloissa, paikoissa ja ympäristöissä museon yleisötyötä tehdään ja yleisöjä kohdataan.

Esimerkiksi museon toimipaikat tai museokohteet, näyttelyt, työpajatilat, kokoelmatilat, työtilat, digitaaliset palvelut, sosiaalinen media, verkkosivut, sähköposti, puhelin, toiminta museon seinien ulkopuolella.

Kerrotaan, mikä on tilojen käyttötarkoitus yleisötyössä, ja kuinka ne palvelevat museon henkilökunnan ja yleisöjen tarpeita. Kuinka esteettömiä ja saavutettavia ne ovat? Mikä on tilojen käyttöaste? Kuka niitä voi käyttää? Millaisia tiloja on käytössä museon seinien ulkopuolella? Millaisia kohtautumiseen ja vuorovaikutukseen sopivia digitaalisia tiloja museon yleisötyössä käytetään? Miten museon tilat toimivat vuorovaikutteisina oppimisympäristöinä?

© Jonna Pennanen, KAMU

TALOUS

Kerrotaan museon yleisötyön rahoituksesta. Kuinka suuri osa museon toimintabudjetista kohdistuu yleisötyöhön? Onko museon yleisötyöllä erillinen budjetti ja mitä se sisältää?

Miten yleisötyön taloudelliset resurssit kohdistetaan valittujen painopisteiden mukaisesti?

Millaisia tulostavoitteita tai taloudellisia odotuksia yleisötyöhön kohdistuu? Millaiset periaatteet ohjaavat yleisöpalveluiden tarjontaa ja hinnoittelua? Miten yleisötyön kehittäminen rahoitetaan?

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Kerrotaan museon yleisötyön kannalta keskeisimmistä yhteistyökumppaneista.

Esimerkiksi muut museot, järjestöt, oppilaitokset, yhteisöt, yritykset, verkostot, vapaaehtois-työntekijät.

Miksi kumppanit ovat tärkeitä? Minkälaisia rooleja heillä on? Millaista yhteistyötä heidän kanssaan tehdään tai suunnitellaan?

© KAMU

KOKEILTU KÄYTÄNTÖ

Yhdessä enemmän – Kaapelimuseoiden yhteinen yleisötyö

Kaapelitehtaalla, Helsingissä sijaitsevat Hotelli- ja ravintolamuseo, Teatterimuseo ja Suomen valokuvataiteen museo ovat kehittämässä toimintaansa kohti Kaapelimuseot-toimintamallia, joka on valokuvan ja valokuvakulttuurin, esittävien taiteiden ja ruoka- ja juomakulttuurin monipuolinen ja moniaistinen kokonaisuus Kaapelitehtaalla. Museoiden välisestä yhteistyöstä on kokemuksia 2000-luvun alusta alkaen. Yhteinen aula ja asiakaspalvelu sekä viestintä ja yleisötyö ovat olleet luonnollisia yhteistoiminnan ja -kehittelyn kohtia sekä yhdessä että osana Kaapelitehdasta ja Helsingin kaupungin kulttuuripalveluita.

Kaapelimuseot-toimintamallissa yhtenä painopistealueena on yhteinen yleisötyö (yleisöpalvelut, asiakaspalvelu, pedagogiikka, oppimispalvelut, museo-opetus, museokasvatus, taidekasvatus ja tapahtumatuotanto). Media-kasvatus ja visuaalinen lukutaito, ruokakulttuurikasvatus ja kestävän kehityksen tavoitteet

sekä teatterikasvatus ovat Kaapelimuseoiden yleisötyön ydintä. Museoiden henkilöstö ja uudet tiimit ovat avain kohti yhteistä tekemisen tapaa ja strategisen yhteistyön syntymistä.

Kaapelimuseoiden erityislaatu on myös sen sijainnissa, joka mahdollistaa yhteistyön lukuisen taide-, kulttuuri-, arkkitehtuuri-, liikunta- ja media-alan toimijoiden kanssa. Ruokakulttuurin, valokuvan ja esittävien taiteiden synergia on vetovoimainen alusta yhteissuunnittelulle ja palveluiden tarjoamiselle yrityksien, yhteisöjen ja julkisen sektorin suuntaan, mikä tarkoittaa myös uudenlaisia kumppanuuksia.

Merja Nummi, Hotelli- ja ravintolamuseo
Heini Räsänen, Teatterimuseo
Erja Salo, Suomen valokuvataiteen museo

6 | ARVOT JA TOIMINTAPERIAATTEET

Kuvataan ne toimintaa ohjaavat tekijät, jotka muodostavat pohjan kaikelle museon yleisötyölle. Yleisötyöpolitiikkaa laadittaessa määritellyt arvot ja toimintaperiaatteet näkyvät yleisötyön tavoitteissa ja toimenpiteissä.

Mitkä arvot ja toimintaperiaatteet rajaavat ja määrittävät museon yleisötyötä ja sen toteuttamista? Miten ne sovitetaan yhteen käytännössä, mikä on alisteinen millegin?

MUSEOALAA OHJAAVAT LAIT JA OHJELMAT

Miten museoita koskeva lainsäädäntö ja ohjeistukset vaikuttavat museon yleisötyöhön?

Esimerkiksi museolaki ja -asetus, laki kuntien kulttuuritoiminnasta, tekijänoikeuslaki, henkilötietolaki, ICOM:in Museotyön eettiset säännöt, OKM:n museopoliittinen ohjelma.

OMAA MUSEOTA OHJAAVAT KIRJALLISET LINJAUKSET

Millaiset linjaukset tai strategiat ohjaavat museossa tehtävää yleisötyötä?

Esimerkiksi kaupungin, kunnan tai ylläpitävän yhdistyksen strategia, museon omat säännöt, toiminta-ajatus ja strategia, museon julkaisu- ja tutkimuspolitiikka tai kokoelmapolitiikka, muistiorganisaatioiden välinen työnjako, alueellisen ja valtakunnallisen vastuumuseotyön vastuualueet ja -sopimus.

MUUT MUSEON YLEISÖTYÖTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET JA ARVOT

Mitä muita periaatteita tai ohjelmia museon yleisötyössä sovelletaan?

Esimerkiksi Vihreä lippu, YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030, turvallisemman tilan periaatteet, antirasistinen strategia, WHO:n kulttuurihyvinvointiraportti, tietty oppimiskäsitys, alueellinen matkailustrategia.

Mitä näkökulmia ja arvoja museon yleisötyössä otetaan huomioon ja painotetaan?

Esimerkiksi yleisölähtöisyys, demokratia, moninaisuus, osallisuus, tutkimuksellisuus, yhteisöllisyys, avoimuus, saavutettavuus, kestävä kehitys, anti-rasismi, kansainvälisyys, luovuus, rohkeus, empatia, ekososiaalinen sivistys, tietyt teemat tai aiheet.

KOKEILTU KÄYTÄNTÖ

Kestävän kehityksen arvot Sagalundin museon kulttuuriperintökasvatuksessa

Sagalund on elävä museo, puutarha ja vuodesta 2014 lähtien myös lastenkulttuurikeskus, jossa yleisötyön menetelmiin ovat jo pitkään kuuluneet osallistavat draamakierrokset ja aikamatkat. Lastenkulttuurikeskuksen myötä työ on laajentunut myös ympäristökasvatukseen ja lasten kasvimaatoimintaan museon perustajan Nils Oskar Janssonin hengessä. Kestävä kehitys ja ihmisen ympäristösuhde ovat nousmassa yhä enemmän yleisötyön keskiöön.

Lastenkulttuuritoiminnalle myönnettiin vuonna 2020 Vihreä lippu, kasvatusalan kansainvälinen kestävän kehityksen ohjelma ja ympäristösertifikaatti. Vihreä lippu -ohjelman periaatteet, kuten osallisuus, kestävän kehityksen kasvatusta ja yhteistyö ohjaavat museon toimintaa. Sagalundin viikoittain kokoontuva iltapäiväkerho esimerkiksi toimii ympäristöraatina, jonka valitsevat Vihreä lippu -teemat vaikuttavat myös Sagalundin ympäristökasvatustyön sisältöihin.

Muutakin toimintaa ideoidaan yhdessä kerholaisien kanssa. Toimintamalliksi on muotoutumassa tulevaisuuden haasteisiin tarvittavien työkalujen etsiminen menneisyydestä osallistavan elävöittämisen keinoin. Kerholaiset ovat esimerkiksi keksineet antaa isänpäivälahjaksi villasukkien tai -paidan korjauksen harjoiteltuaan parsimista ja paikkaamista, tehneet kompostimultaa kasvimaalle sekä esitelleet ruokakaapista löytyviä pesuaineita museon tapahtumassa. Kulttuuriperintö- ja kestävän kehityksen kasvatusta sopivat erinomaisesti yhteen!

John Björkman ja Kristiina Tiainen,
Sagalundin museo

7 | TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Kerrotaan museon yleisötyön tavoitteista ja toimenpiteistä, joilla ne saavutetaan. Linjausten toteuttamista helpottaa yleisötyöpolitiikan yhteisen laadintaprosessin kautta syntynyt jaettu ymmärrys yleisötyöstä ja sen tavoitteista.

Miten yleisötyön arvot ja erilaiset linjaukset ohjaavat tavoitteita ja valintoja siitä, mitä yleisötyössä tehdään ja mitä ei tehdä? Mille aikavälille tavoitteet asetetaan?

TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN

Määritetään tavoitteet ja vaikutukset, jotka museon yleisötyöllä halutaan saavuttaa. Ovatko tavoitteet selkeitä, realistisia ja mitattavia? Millä aikataululla niihin pyritään? Mitä pitkän ajan kehitystavoitteita yleisötyö edistää? Millaisiin sosiaaliin, yhteiskunnallisiin tai ekologisiin tavoitteisiin ja vaikuttavuuteen museon yleisötyöllä pyritään?

Miten tavoitteet liittyvät yleisötyön tehtävään ja arvoihin? Ovatko yleisötyön tavoitteet museon strategian mukaisia? Ovatko tavoitteet linjassa resurssien kanssa? Miten varmistetaan, että yleisötyön tavoitteet ovat tärkeitä museon yleisöjen kannalta? Miten museo osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun?

Millaisia tavoitteita liittyy yleisötyön edellytyksiin? Millaisia liiketaloudellisia tai kävijämääriin liittyviä tavoitteita museon yleisötyölle on annettu?

Miten tavoitteisiin liittyvät riskit kartoitetaan? Miten niitä hallitaan?

TOIMENPITEIDEN SUUNNITTELU

Kuvataan toimenpiteet, joilla yleisötyön tavoitteet saavutetaan. Mitkä konkreettiset tuotokset ja tulokset johtavat mitattaviin muutoksiin?

Miten varmistetaan, että toimenpiteet vastaavat tavoitteita? Ovatko toimenpiteet oikea-aikaisia ja riittäviä? Miten varmistetaan resurssien riittävyys?

Millä tarkkuudella toimenpiteet kirjataan? Miten toimenpiteitä päivitetään toimintaympäristön muuttuessa? Miten varmistetaan suunnitelmallisuus ja mahdollistetaan joustavuus ja muutoksiin reagointi?

© KAMU

KOKEILTU KÄYTÄNTÖ

Tekniikan museon yhteisönäyttelyt tuovat esille tekniikkasuhteen moniäänisyyttä

Tekniikan museossa asiantuntijoina on perinteisesti pidetty tekniikan alan korkeakoulutettuja, vaikka tekniikan osaamista on myös esimerkiksi alan harrastajilla ja käyttäjillä. Museossa haluttiin kehittää uudenlaisia tapoja antaa ääni niille, jotka eivät aiemmin ole olleet vaikuttamassa siihen, mistä ja miten museossa kerrotaan.

Näin syntyi ajatus yhteisönäyttelyistä, eli tilasta ja toimintamallista, jossa erilaiset tekniikan harrastajat, keräilijät tai muut yhteisöt pääsevät ottamaan museotilaa omakseen ja esittelemään omia näkökulmiaan heille tärkeisiin aiheisiin. Yhteisönäyttelytoiminnassa asiantuntijuus ymmärretään laajasti. Ammattilaisuuteen liittyvän asiantuntijuuden rinnalle yhdenvertaiseen asemaan nousee harrastuneisuuden myötä syntyvä asiantuntijuus.

Toiminnan tavoitteena on luoda pitkäjänteisiä suhteita monenlaisiin tekniikan parissa toimiviin ihmisiin ja lisätä vuorovaikutusta, osaamisen jakamista ja tekniikan äärellä innostumista. Parhaimmillaan yhteisönäyttely toimii yhteisöjä tukevana foorumina, jonka kautta samoista teemoista kiinnostuneet ihmiset löytävät toisensa. Se myös rikastaa museon omien näyttelyiden sisältöjä ja monipuolistaa näkökulmia.

Yhteisönäyttelyjen kautta museon arvot ilo, yhdenvertaisuus, kestävyys ja asiantuntijuus konkretisoituvat toiminnaksi.

Saara Klemetti ja Riina Linna,
Tekniikan museo

8 | ARVIOINTI JA MITTAAMINEN

Kuvataan, miten museossa arvioidaan yleisötyön prosesseja, tavoitteiden toteutusta ja vaikuttavuutta. Kirjataan käytössä olevat ja käyttöön otettavat yleisötyön tavoitteiden mukaiset arviointimenetelmät, seuranta ja mittarit.

Kenelle tietoa tuotetaan ja miksi? Millaista tietoa tulosten, muutosten ja vaikuttavuuden osoittamiseksi tarvitaan? Millaisista erilaisista ja toisiaan täydentävistä lähteistä tietoa saadaan? Kuka, miten ja millä aikavälillä tiedon kerää?

Millaisia määrällisiä, laadullisia, subjektiivisia ja objektiivisia mittareita käytetään? Kuinka usein mittarit tarkistetaan ja päivitetään?

PROSESSIT

Kuvataan, miksi ja miten museo seuraa yleisötyön prosesseja. Millaisilla mittareilla ohjataan toimintaa ja varmistetaan sen laatu? Miten tuotetaan museon ja yhteistyökumppanien tarvitsemää seurantatietoa?

Esimerkiksi toiminnan ja osallistujien määrän mittarit, asiakastyytyväisyysmittarit, palvelukokemuksesta kertovat mittarit.

© Tommi Heinonen, KAMU

TULOKSET

Kuvataan, miksi ja miten museo seuraa yleisötyön tavoitteiden toteutumista. Millaiset mittarit vastaavat museon yleisötyön kohderyhmiä ja tavoitteita? Mitä tuotoksia, tuloksia ja muutoksia yleisötyön toimenpiteillä saadaan aikaan?

Esimerkiksi THL:n Osallisuusindikaattori osallisuuden kokemuksen mittarina.

VAIKUTTAVUUS

Kuvataan, miksi ja miten museo seuraa yleisötyön vaikuttavuutta. Mitä vaikutuksia yleisötyön tavoitteiden saavuttamisesta seuraa pitkällä aikavälillä? Millaiset mittarit tai kehittävän arvioinnin menetelmät sopivat kuvaamaan yleisötyön aikaansaamia yksilöllisiä tai yhteiskunnallisia muutoksia?

Esimerkiksi vaikuttavuusketju, MOI! -arviointimalli.

LUE LISÄÄ

Tähän on koottu julkaisuja ja verkkosivustoja, joista voi saada lisäapua ja inspiraatiota oman museon yleisötyöpolitiikan laadintaan ja yleisötyön kehittämiseen.

YLEISÖTYÖ

Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry., <https://pedaali.fi/>

Study on audience development: how to place audiences at the centre of cultural organisations: final report, Alessandra Gariboldi, Alessandro Bollo, Chris Torch, & Cristina Da Milano, Euroopan komissio, Koulutuksen, nuorisoasioiden, urheilun ja kulttuurin pääosasto, Publications Office, 2017, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/711682>

Taide- ja kulttuurilaitosten yleisötyön muodot, laajuus ja tuloksellisuus, Hilppa Sorjonen & Outi Sivonen, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisu 27. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore, 2012, <https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taide-jakulttuurilaitostenyleisotyomuodot17.4..pdf>

OHJELMAT JA STRATEGIAT

KAMUn Yleisötyöpolitiikka 2021–2025, KAMU Espoon kaupunginmuseo, 2022, <https://www.espoonkaupunginmuseo.fi>

Kokoelmapolitiikan muistilista museoille, Maija Ekosaari, Sari Jantunen & Leena Paaskoski, Museovirasto, 2015, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/711682>

Mahdollisuuksien museo - Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030, Mirva Mattila, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:11, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-557-0>

Museotyön eettiset säännöt, ICOM, <https://icomfinland.fi/eettiset-saannot>

MONINAIKUUS JA SAAVUTETTAVUUS

Kulttuuria kaikille -palvelu, <https://www.kulttuuriakaikille.fi/>

Museoiden saavutettavuuden ja moninaisuuden tarkistuslista, Christine Langinauer, Aura Linnapuomi, Martina Marti, Outi Salonlahti & Sari Salovaara, Kulttuuria kaikille -palvelu / Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry., 2021, http://kulttuuriakaikille.fi/doc/tarkistuslistat/Museoiden_saavutettavuuden_ja_moninaisuuden_tarkistuslista.pdf

Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi: Kulttuuripolitiikka, maahanmuuttajat ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen -työryhmän loppuraportti, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:2, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Kulttuuripolitiikka, maahanmuuttajat ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen -työryhmä, 2021, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-872-4>

KESTÄVÄ KEHITYS

KEKE – Museot ja kestävä kehitys, Suomen museoliitto, Kestävän kehityksen työryhmä, 2010, https://www.museoliitto.fi/doc/SML_KEKE_aukeamittain.pdf

Kestävän kehityksen tavoitteet, Agenda 2030, Suomen YK-liitto, 2017, <https://www.ykliitto.fi/julkaisut/kestavan-kehityksen-tavoitteet-agenda2030>

Museums and the Sustainable Development Goals: a how-to guide for museums, galleries, the cultural sector and their partners, Henry McGhie, Curating Tomorrow, UK, 2019, <https://curatingtomorrow236646048.files.wordpress.com/2019/12/museums-and-the-sustainable-development-goals-2019.pdf>

HYVINVOINTI JA OSALLISUUS

Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset, Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen Jutta Virolainen, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 26, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore, 2015, <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/jutta-virolainen-kulttuuriosallistumisen-muuttuvat-merkitykset>

What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review, Daisy Fancourt & Saoirse Finn, Health Evidence Network synthesis report 67, World Health Organization, 2019, <https://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/what-is-the-evidence-on-the-role-of-the-arts-in-improving-health-and-well-being-a-scoping-review-2019>

ARVIOINTI JA VAIKUTTAVUUS

MOI! Museums of Impact -arviointimalli, 2022, <https://www.museumsofimpact.eu/>

Museoiden arviointimalli, Museovirasto, 2016, <https://www.museoarviointi.fi/>

Study on audience development : how to place audiences at the centre of cultural organisations : executive summary, Chris Torch, Cristina Da Milano, Alessandra Gariboldi & Alessandro Bollo, Euroopan komissio, Koulutuksen, nuorisoasioiden, urheilun ja kulttuurin pääosasto, Publications Office, 2017, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/68275>

Vaikuttavuuden askelmerkit - Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille, Jonna Heliskoski, Heidi Humala, Riina Kopola, Anna Tonteri & Salla Tykkyläinen, Sitran selvityksiä 130, Sitra, 2018, <https://media.sitra.fi/2018/03/27105443/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf>

Vaikuttavuuden jäljillä - Opas yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseen, Katja Anoschkin, Hyvän Mitta -hanke, Kela, Me-säätiö, Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, Sitra, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA ja valtioneuvoston kanslia, 2019, [https://www.hyvanmitta.fi/ajankohtaista/vaikuttavuuden-jaljilla-opas-yhteiskunnallisen-vaikuttavuuden-kehittämiseen/](https://www.hyvanmitta.fi/ajankohtaista/vaikuttavuuden-jaljilla-opas-yhteiskunnallisen-vaikuttavuuden-kehittamiseen/)

KAMU ESPOON
KAUPUNGIN
MUSEO

KulttuuriEspoo

WWW.ESPOONKAUPUNGINMUSEO.FI

ISBN 978-951-857-982-6